

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Expedita Juris Divini, Natvralis, Et Ecclesiastici Moralis Expositio

Tamburini, Tommaso

Coloniæ Agrippinæ, 1665

Tractatus X. De Donatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40132

TRACTATUS X. DE DONATIONE.

CAPUT I.

Quid sit Donatio?

§. I.

Explicatur Natura Donationis.

Quamvis, ut superius diximus, Promissio acceptata in multis assimiletur, conveniatque cum Donatione in futurum, item acceptata, sed ante rei traditionem; tamen differunt etiam permaxime in multis. Nam promissio intendit dare, & solum dat Jus ad rem promissam, illud tamen ex se esse leve, quantum est ex virtute Fidelitatis, diximus in Tractatu de Promissione. At Donatio etiam in futurum intendit dare, & dat rem ipsam, transfertque dominium in Donatarium pro tempore praefixo.

2. Hinc quando Bonacina, & alique docent, si dicam: *Dono tibi librum, quem habeo domi, unde nunc trado*, non transferri dominium libri in te, quia, inquiunt, ita Jus positivum disponit, transferri autem, si librum tibi trado, quando, inquã, sic docent, intelligunt, sive intelligere debent, non transferri cum effectu, seu executione, vel non transferri, nisi initiativè, & non perfectè, modo jam explicato.

3. Jam verò Donatio definiri communiter solet, esse *Datio liberalis*: si enim quid datur ex obligatione, seu debito Justitiæ, jam Donatio non erit, sed vel venditio, vel Restitutio, vel quid simile. At (ut verum fatear) hæc Donationis descriptio potius est adminis explicatio, quam definitio, qui

casim, vel tenuem latinæ nitorem attrigit, jam cognoscit, donare, nihil aliud esse, nisi liberaliter dare. Et nihilominus nobis ad praxim, semper intendentibus, artificiosior definitio non est opus. Lege illam apud Onnatem.

§. II.

Quantum obliget Donatio?

1. **V**T id distinctius cognoscatur (& faciat etiam ad majorem explicationem præcedentis doctrinæ) quatuor diligenter sunt distinguenda.

2. Primo enim, sic potes ex animo dicere: *Promitto tibi librum v. g. hunc donare.*

3. Secundo sic: *Donabo tibi librum.*

4. Tertio. *Dono tibi librum, quem demi habeo.*

5. Quarto. *Dono tibi librum, & nunc illum trado*, illumque te ipsa tu recipis.

6. His distinctis. Prima ex his Promissio simplex est.

7. Secunda est item simplex Promissio, idem enim est dicere, donabo tibi librum, ac promitto, tibi librum donare: id, quod cum nihil aliud sit, nisi Donatio in futurum, rectè ab aliquibus dicitur esse promissio donandi.

8. Tertia est Donatio transferens dominium rei donatæ in Donatarium, sive, ut aliqui loquebantur §. præced. num. 1. sine ultimo effectu, sive executione requisita ab hujusmodi Donatione, sive, ut aliqui ibidem loquebantur, initiativè.

Quoniam verò in hac Donatione nondum adest dicta traditio, idè à Jurisperitis hæc vocatur Donatio, quæ non incipit à tradi-

*a Onnate
T. 2. de
contr. tr.
10. d. 30.
sect. 1.*

traditione, ut etiam appellatur promissio rei donatae, donatur enim per illam res, & simul tacite promittitur tradi.

9. Quarta est donatio perfectissima, transferens dominium simul, & possessionem, vocaturque ab iisdem Jurisperitis Donatio, quae incipit à traditione, quae certe nullam promissionem in se, ne tacite quidem imbibit, cum omnia sint jam exhibita, translatio nimirum domini, & possessionis traditio in Donatarium.

10. Ex his ergo quatuor dispositionibus, Prima, & Secunda, si sint acceptatae, qua ratione pariant obligationem, sive ex Fidelitate, sive ex Justitia, dictum est superius, cum de promissione disputatum est.

11. Tertia, si sit item acceptata, parit semper obligationem sub mortali in materia gravi; nec poterit Donans illam revocare sine iniustitia, obligaturque rei sic donatae possessionem, vel statim, vel certe praefixo tempore, si praefixum forte aliquod fuit, tradere. Ratio est manifesta, quia per hanc Donationem translaturum est dominium in Donatarium, sive perfecte, sive initiative juxta varios dicendi modos jam explicatos. Ergo Donatio sua res tradi semper debet ex Justitia, praescindendo à causis, propter quas ejusmodi Donatio revocari potest, de quibus inferius dicendum erit.

12. Quarta denique semper, pari, immo fortiori modo, parit obligationem sub mortali, non molestandi unquam Donatarium; res enim donata non solum est in dominio, sed etiam in legitima possessione Donatarii, praescindendo item à causis, ob quas possit revocari, de quibus inferius.

C A P U T II.

De divisionibus Donationum.

§. I.

Tres principales divisiones Donationum.

1. **P**rima divisio. Alia est Donatio merè gratuita, quae scilicet, nulla praecedente obligatione, & prorsus sine ullis meritis Donatarii, exhibetur à Donatore. Alia remuneratoria, quae scilicet sit ex aliqua obligatione, non quidem Justitiae, sed

gratitudinis, quae virtus tendit ad remuneranda beneficia juxta eorum mensuram; Beneficia, inquam, jam facta, non facienda, de qua re lege Dianam. Ad Donationem autem remune-
a Dianam
B. r. r. r.
sol. l. 1. 7.
N. d. d. m.

2. *Secunda Divisio.* Alia est pura, id est sine ulla conditione, seu limitatione. Alia non
est
b. l. d. m.
b. l. d. m.

3. Subdividitur autem Donatio non pura in Donationem conditionalem; ut *Dono tibi equum, si hoc, vel illud facias*; & in Donationem in diem, ut *Dono tibi equum, non tunc statim, sed post meam mortem, post aliquot annos, &c.*

4. Et haec quidem Donatio *in diem*, iterum subdividitur: Alia enim est *in diem certum*, qui scilicet certo erit, sive illum determinate sciamus, quando veniet, sive ignoremus, ut *Dono tibi equum post meam mortem, vel post annos quinque*. Alia est *in diem incertum*, qui scilicet incertum est, an unquam adveniet, nam propterea ejusmodi Donatio tandem resolvitur in conditionatam, e. ut, c. Mol. et *Dono tibi equum pro eo tempore, quo nupservis, quando quo Romam adieris, &c.* sentus enim est, si 201. nupservis, si adieris Romam, &c.

5. *Tertia Divisio.* Alia est Donatio inter vivos, estque ea, qua Donator transfert Dominium rei in Donatarium in vita ipsius Donatoris, quam certe solent aliqui Donatores facere revocabiliter, ita, ut illam possint revocare, quando velint, aliqui irrevocabiliter, ita, ut eam amplius revocare non possint. Alia est Donatio causa mortis, estque ea, qua Donator transfert dominium rei donatae in diem mortis Donatarium post mortem suam, id est ipse per suam
Donat.
d.

6. Ubi vides, proprie loquendo, Donationem factam, sive in sanitate, sive in Testamento, sive in periculo mortis, &c. si per eam Donans statim transferat dominium rei, esse Donationem inter vivos, si post mortem, esse Donationem causa mortis. Lege Onnate, & negant aliosque, nec omittatur e Molina, qui recte percurrit signa, & conjecturas, quibus dignoscatur, an Donatio sit inter vivos, an mortis causa, quando desunt verba expressa, quae Donationem hanc, vel illam notent. Sed certe non erit inutile hic aliqua ex dictis signis summam afferre.
287. n. 11.

Signa

Signa Donationis inter vivos, causa mortis.

7. Primo, si donas quid, sed transferendo executionem ejusmodi donationis post mortem, tuam Donationem facis inter vivos, quia jam nunc donas, & solum Donationis effectum illum, seu complementum differis, quod explicuimus c. 1. n. 1.

8. Secundo, si absolute dones, nihil aliud addendo, Donationem facis inter vivos, quia donare sine addito, est, nunc donare.

9. Tertio, si absolute dones, quando es, ægrotus, etiam cum eo periculo mortis, quo vero simile erat, te ob mortis metum fuisse inducendum ad donandum, Donationem facis inter vivos, quia etiam donare nunc potes, dum es infirmus; Si ergo aliud non expressisti, inter vivos donasti. Excipe, nisi Donator ejusmodi Donationem, quam Donatarius, nec per se, nec per legitimam personam accepit, apposuerit in Testamento, vel Codicillo; tunc enim ea Donatio induceret rationem Legati, essetque causa mortis; unde, ut mox dicentur, revocari possit.

10. Quarto, si dones cum addito, post mortem meam, vel, si ex hac infirmitate moriar, vel, si hac navigatione à vita discessero, clara est Donatio causa mortis, immò, quando in donatione facta est mortis mentio, propendendum est ad pronuntiandum, eam esse causa mortis, nisi aliud clare appareat in contrarium.

11. Quinto, si Donatio facta est coram quinque Testibus, cum solemnitate scilicet requisita à Testamento, vel Codicillo; magnum est signum, esse causa mortis: id enim persuadet solennitas propria ultimatum voluntatum, inter quas numerandam esse Donationem causa mortis, mox dicemus §. 2. num. 10.

12. Sexto, contra, si Donatio facta est coram duobus Testibus, signum habes Donationis inter vivos, etiam si executio ejus, ut dictum est nu. septimo, differatur ad finem mortis, quia id persuadet solennitas sufficiens ad Donationem inter vivos. Adde, semper pronuntiandum, ut actus valeat potius, quam pereat, ac periret, seu irrita esset dicta Donatio coram tam paucis Testibus facta, nisi censeretur esse inter vivos.

Quando, omnibus expensis, adhuc dubitatur qualis sit Donatio, qualis sit censenda, dixi supra. a

Quando autem dubitatur de ipsa Donationis substantia, hoc est, an ipsa fuerit facta alibi b dixi.

a L. 8. ma.

tr. 7. c. 2.

§. 1. n. 15.

b Lib. in

Decal. l. 3.

c. 7.

§. II.

Explicatur magis predicta Donationum Classes.

Res promissa uni, alteri tradita.

1. Dico Primo, si promissisti mihi acceptanti equum v.g. donare & deinde (sane cum culpa contra Promissarium superius explicata) donasti alteri eundem equum, secuta traditione, hic alter dominium habebit equi, ego autem possum dumtaxat, & debeo, habere interesse, si quod passus sum & nil præterea. Lege, quæ dixi cap. 7. de Promissione §. 5. num. 30.

Prohibita Donazione, non prohibetur remuneratio.

2. Dico Secundo, si à Principe prohibetur Donatio, ut prohibuit Clemens VIII. Religiosis Donationes, & ut prohibet Jus Civile Donationes inter Conjuges, gratuita solum prohibita censetur, non vero remuneratoria, quia hæc aliquantum deficit à propria Donatione, quæ propria, tota, quanta, quanta est, fundatur in liberalitate, nec oneri debet ex ullo debito etiam Gratiitudinis: prohibitio autem alicujus rei, cum sit odiosa, restringenda semper est ad rem maximè propriè talem. Ita Sancez, & aliique contra nonnullos ab eodem citatos. Lege etiam Delugo. d.

c Sanc. l. 6.

mar. d. 6.

3. Inquires. Si ego donavi aliquid Titio is autem ob gratitudinem aliud mihi retribuit, si deinde ego aliud quid eidem Titio donavero, estne hæc secunda Donatio remuneratoria, an gratuita?

n. 1. c. 2.

Diannap. 1.

tr. de Pau-

per Relig.

res. 15. c.

Respondeo. Est gratuita, quia tu sine ullo debito donasti Secundo: Donatio enim Titii, cum non fuerit, nisi ad te remunerandum, non potuit ponere novum debitum in te, sed extinxit suum. Quare tu Secundo, omnino gratis donasti.

16. c. p. 8.

tr. 6. resol.

115.

d Delug. d.

23. de Inst.

n. 131.

4. Quid, si Titius excessit in retribuendo?

Q q q q

Respon-

Respondeo. Tunc certe erit gratuita, & liberalis ejus Donatio secundum hunc excessum, & consequenter, secundum ejus excessum mensuram, erit remuneratoria tua secunda Donatio.

5. Subinquires. Quantum debet esse hic excessus, ut dicatur gratuita in retribuente, seu qui dici possit meritis precedentibus non exquirere.

Respondeo. Id certa lege definiri non potest; nam, quamvis aliqui censeant, quemcunque excessum esse gratuitum, satis enim (ajunt) per æquale sit debita retributio: aliqui vero velint gratitudinem postulare, ut plus semper reddatur, quæ est sententia Aristotelis, a & Sancti Thomæ, b quod plus

a Arist. l.

8. Ethic.

b S. Th. 2.

2. 106 a.

6. cui adde

Senec. l. 1.

do Benef.

c. 18.

c Sanc. l.

mox cit. &

Dian. p. p.

tr. de Pau-

per. Relig.

ref. 16.

d Sanc. l. 8

mat. d. 6.

n. 9. & l. 1.

Consl. c. 6

dub. 2. cui

adde Dia-

nam p. 8.

tr. 6. ref.

120.

e Molin. d.

181. d. 4.

& disp.

205. &

284.

seant, tamen idem Sanc. d denique concludit, totum hoc prudentis arbitrio esse relinquendum, attenda præsertim qualitate Donantis; plus enim solent, ac debent Principes retribuere, quam Plebani, vel Religiosi, &c. Quod autem Religiosis, & Religioni in sit etiam debitum gratitudinis, ut juxta suam vivendi rationem debeant, sed moderate, benefactoribus retribuere, ipsum lumen naturale manifeste dicitur.

6. Dico Tertio. Est latum discrimen inter Donationem conditionalem, & inter Donationem in diem certum: Si enim sic dicas per Donationem conditionatam: *Dono tibi equum, si moriar*, cum hæc conditio sit necessaria, verificatur, etiam nunc: Quare ex nunc debes mihi equum tradere. Si vero sic dicas sine conditione: *Dono tibi equum, quando moriar*, debebo expectare tuam mortem, ut mihi tradatur equus. Ita e Molina, apud quem alia pertinentia ad has Donationes in diem certum, vel incertum invenies.

Discrimina inter Donationes causa mortis, & inter vivos.

7. Dico quarto. Sunt denique discrimina non pauca inter Donationem inter vivos & Donationem causa mortis, quæ latè profequitur Onate. Illud autem est potissimum, nam Donatio causa mortis propriè accepta, potest semper revocari; est enim instar Testamenti, vel Legati numeraturque inter ultimas voluntates; At Donatio inter vivos propriè item accepta, rebus immutatis (de qua mutatione mox cap. 8.) revocari non potest.

8. Dixi (proprie accepta) nam, si Donatio causa mortis sumatur pro qualibet Donatione præfenti, facta ob periculum mortis, quæ tamen transferat, ex voluntate Donantis, dominium, ante ipsam mortem Donantis, jam hæc non erit essentialiter donatio causa mortis, ut patet ex ejus natura, quam explicui s. 1. num. 4. & 5. sed decideret in Donationem inter vivos. Sicut etiam, si Donatio inter vivos ita fiat, ut addatur clausula, quæ possit revocari, quando voluerit Donator, atque adeo semper ante suam mortem, jam hæc non erit essentialiter donatio inter vivos, ut patet nem ex ejus natura, quam explicui ibidem, sed degenerabit in Donationem causa mortis.

9. Quod autem Donatio propria, causa mortis, sit numeranda inter ultimas voluntates, & non sit proprie contractus inter vivos, inde probat, & merito, Onate g, quia ipsa non habet omnia signa ultimarum voluntatum: habet enim inquit, Primo, voluntatem deambulatoriam (qua scilicet semper ante mortem potest per meram voluntatem Donantis revocari.) Secundo requirit quinque Testes. Tertio, Insinuatione non indiget. Quarto, sit plene inter absentes. Quinto, plures, qui contrahere non possunt possunt mortis causa donare. Sexto, denique confirmatur morte donantis, non autem antea.

10. Si Donationi causa mortis adjungatur Juramentum, quo donans promittit, illam non revocare, vel (quod in casu saltem nostro idem moraliter est) quo donans promittit cum Juramento, illam adimplere, Onate docet, revocari eam propter Religionem Juramenti amplius non posse, sed tunc degenerare à propriè dicta donatione causa mortis, & fieri donationem inter vivos. Verum de hoc

hoc Juramento non revocandi testamentum, & consequenter donationem causa mortis, vide, quæ nos alibi & diximus, & quæ dicemus *b* mox in simili.

11. De donatione causa mortis innumeris Jurisperiti late disputant, innumeriq; Theologi, quorum præcipuos citatos habes præter Onate, & Molina *d* apud Dianam *e* varias de hac dispositione facultates pereurrentem.

Donatio, non subsistente causa ipsius.

Ubi

De simili Eleemosyna, vel Legato.

12. An donatio facta ob aliquam causam, canon subsistente, sit valida?

Respondeo, necessariam esse distinctionem. Donatio enim per errorem facta, quando error cadit in substantialia, est nulla, est autem valida; quando in accidentalia, qui ibi non subsistit causa donandi, quare, nec donatio ab illa dependens, hic vero subsistit. Et ratio ulterior est, quia, non persistente causa cadente in substantialia, donans merito judicatur, nequaquam persistere in sua dispositione, at vero, non persistente causa cadente in accidentalia, quia sic levis est mutatio, in eadem dispositione merito persistere judicatur. Vide quæ in simili dixi de Promissione cap. 4. à num. 8.

13. Illud diligenter advertendum, hic, nomine substantialium intelligi omnes illas causas, quæ sunt motivæ Donationis, hoc est, quæ, si cognitæ fuissent non adesse facta non fuisset Donatio: Accidentalibus vero sunt causæ tantum impulsivæ, id est quibus cognitis non adesse, adhuc facta Donatio fuisset.

Hæc breviter innuisse sufficiat; nam multa de hoc argumento ego alibi *f* dixi.

14. Non subsistente paupertate, Sanctitate, infirmitate, an donatarius obligetur restituere ea, ad quæ donanda principaliter notus fuit donans ab his, causis, dixi item *g* alibi, ut etiam alibi de occultè defforata, si aliquid accipiat ex causa Virginitatis.

15. In dubio de animo donantis, an causa donandi fuerint motiva, an impulsiva? restituendum pro rata dubii puto.

CAPUT III.

Quis possit donare?

Donare ii possunt, qui legitime sub suo dominio, vel libera administratione rem donandam habent. Dubitatur autem de aliquibus, de quibus ego alibi per alias occasiones disputavi, quorum loca, in gratiam Lectoris, indicabo infra cap. ultimo.

Alia igitur, quæ supersunt, hic in propria sede suam tractationem merito exposcunt, & ego breviter studiose propinabo.

§. PRIMVS.

Quadam Classes Personarum quid, & quantum donare possunt?

REGES, ET PRINCIPES.

1. **R**eges, & Principes donare quidem & remunerari de suis propriis bonis libere possunt. Verum de Bonis Coronæ, quæ se habent, ut bona vincularia, & ipsis data, ad bonam administrationem, & defensionem Regni non possunt profusè donare in damnum successorum, nam propterea iidem Successores possent revocare has nimis exorbitantes donationes ex prædictis bonis factas: quod minutius, multis adductis Doctoribus, habet Diana, *b* apud quem etiam habes donationem remuneratorem Principis non immo-
8. *tr. 6. ref.*
deratam, cum transeat in contractum, revo-
18. *ib. ref.*
cari non posse, eandemque multis gaudere
122. *et*
Privilegiis. 123.

2. Illud in his dubitari solet, An, si dicti Reges, ac Principes inveniuntur ære alieno gravati, possint nihilominus donationes liberales, vel remuneratorias facere?

Respondeo, posse, sed certè limitatius. Sicut enim tunc possunt expendere ea, quæ sunt ad suum decentem statum necessaria, ita & ad has liberales, sed moderatas Donationes, quæ ad ejus decentiam sine dubio pertineant, cum non possit (ait *i* Delugo) Regia dignitas sine liberalitatis exercitio decenter sustineri. 23. *de Just.*

3. Ex qua doctrina collige idem cum proportionem sentiendum de aliis Principibus Seculari-
n. 148.

cularibus, immo, & proportionaliter de Ecclesiasticis, aliisque similibus; si enim eas donationes, siue mere liberales, siue remuneratorias facere possunt, quæ, omnibus à viro prudenti expensis, iudicantur pertinere ad ipsorum statuum decentiam, ita nimirum, ut viles notabiliter haberentur, ni eas facerent: quare, si moderatæ, modo dicto, sint, ut esse certe omnino debent, ad congruam eorundem sustentationem revocantur.

§. II.

Rectores Civitatum, seu Universitatum.

I non solum possunt expendere necessaria ad publicam utilitatem, ut ad conducendum Medicum, Advocatum, Magistrum Artium, ad fabricandum carcerem, ad Pontes necessarios construendos, vias accommodandas, ad procurandam annonam, &c. Verum etiam ad moderatas, juxta quantitatem Bonorum Civitatis, Donationes remuneratorias, immo ad moderatas item, & liberales, conducentes ad bonum Universitatis, qualis est elemosyna, & ad ludos, publicæ recreationis gratia, exhibendos, dummodo à necessariis, & à debitis solvendis notabile quid non adimatur. Lege Sancex, a & Delugo. b

a Sanc. in
consil. l. 1.
c. 6. d. 8.

b Delugo
d. 23. de
Inst. n. 144

c Diana p.
8. tr. 6. res.
16. sine.

2. Illud profecto, quod ex Bartolo assertum Diana, c approbare non possum, quod scilicet, si Rectores hoc anno Civitatem gubernantes, non remunerati sunt obsequium Universitati factum ab aliquo, nequeant Rectores anni sequentis remunerari, quia remuneratio (inquit Bartol.) est personalis ex parte remunerantis, Approbare, inquam, non possum, nam Rectores siue hujus, siue alterius anni non agunt nomine proprio; sed nomine Universitatis, seu Civitatis, quæ semper est, & remanet eadem persona moralis, &c.

§. III.

Parentes.

Parentes, quamvis multos habeant filios, licite ea possunt donare, quæ pertinent ad decentiam sui status. Si vero ea, quæ ad ejusmodi decentiam non pertinent, profuse donent, valide donant, quia disponunt de

re sua, sed illicitè, si notabiliter damnum faciant legitimis filiorum. Valide, inquam, donec filii revocent, nam filios posse donationes Parentum in suæ legitimæ præjudicium factas irritare per Judices post Parentum mortem, mihi certum est, & videri potest apud Rebell. d. arque in nostro Decal. e

2. Quando donationem facit Pater Filio Clerico in fraudem Gabellarum, probat ibidem Diana, f adhuc Gabellam debent, sed deinde quæstionem irresolutam relinquit. E. e. L. 1. m. go sanè in memoriam tibi revoco, nemini debere hanc fraudem in foro interno suffragari, nam in foro externo: cum delictum fraudis non præsumatur, evinces litem contra Gabellarios. Quod si Pater vere, & sine fallacia ex occasione quidem non solvendi Gabellam, sed ex alio decenti motivo, suum Clerico Patrimonium assignet, non mihi videtur, esse condemnandus.

3. Quid de Donatione Paris facta Filio ad ordines suscipiendos? Id hic solum quaero, nam ceterum de Donatione, quam Pater, vel Mater faciat Filio universaliter, alibi g. d. c. t. m. est.

Respondeo, Pater non solum valide potest, sed etiam obligatur dare filio, quod est necessarium ad assumendos Ordines Sacros. Intellege semper, si suppetant Patri facultates, &c. An item ad Ordines Minores & alia minoriora erudite tractat Cutelli. b Data autem à Patre in Patrimonium, ut filius Ordines suscipiat, multi apud eundem Cutelli dicunt, computari in legitimam, & venire in computationem cum aliis fratribus. Multi apud eundem negant. Utrumque probabile, id quod nos alibi satis explicuimus. i

4. Donatio ficta à Patre, ut item à quocunque alio ficta, filio, vel cuicunque alteri facta, hoc est, ut sequuta ordinatione, non petantur sic donata, vel, ut illa, ordinatus restituere teneatur, adhibita etiam, ut solet, Anapoca, vel, ut vocare consuevimus, Alberano, quatenus invalida sit, & illicita, dixi supra, cum de k Ordine.

§. IV.

Prælati, sive Saculares, sive Regulares.

Prælati Sæculares possunt, juxta prædicta, donare, quæ faciunt ad decentiam status ipsorum. Verum de his dictum est à nobis alibi.

Et hi quidem Prælati Sæculares de fructibus sui Beneficii magis liberè, possunt disponere, juxta id, quod ibidem breviter explicuimus, quam Prælati Regulares, id est, Superiores Religiosorum, quia fructus omnes sunt Religionis, non vero ipsius Regularis Prælati. Quare magis moderatè se gerere ii debent in iis donationibus, præsertim liberalibus, quæ Religiosam paupertatem minus decent. Qui de his distinctius quid noscere velit, legat Sanch. b aliosque.

Dixi (Superiores Religiosorum) nam de Episcopis assumptis à Religionibus, quæstio est, an ii possint, quamvis illicitè, validè tam donare ea, quæ supersunt ab ipsorum congrua sustentatione. Et quidem non pauci dicunt, hos semper donare prædicta, quæ supersunt, tum illicitè, tum invalidè. Alii verò sustinent, illicitè quidem, sed validè, eodem præfuso modo, quo loco citato diximus de Episcopis non assumptis à Religionibus. Quoniam verò utramque ex his sententiis probabilem existimamus, satis sit sic innuillè, Rationes enim, & Doctores pro utraque parte videri poterunt apud Dianam & citantem Vadignum, idem de Beneficiario Religioso sentientem.

§. V.

Donatio Beneficiarii spolio subditi.

AN Donatio Episcopi, & Clerici Beneficiarii subditi spolio intra viginti dies ante obitum suum facta sit invalida?

Respondeo, esse invalidam in foro externo quia præsumitur facta in fraudem. At in foro interno & dico, esse validam, si verè fuit Donatio inter vivos de rebus, seu de fructibus suis, de quibus juxta supradicta disponere validè Beneficiarius poterat. Ratio est manifestata, quia Beneficiarius tunc habet potestatem.

Tamburinus de Sacramentis.

§. VI.

Novitius.

AN Donatio causa mortis facta à Novitio post ingressum in Novitiatum sine licentia Episcopi sit valida.

Respondeo, esse validam, quia f Tridentinum hanc licentiam requirit in Donatione inter vivos dumtaxat.

2. An, ut Donatio remuneratoria ab eodem Novitio post dictum ingressum fiat, eadem licentia indigeat?

Respondeo, non indigere quia Tridentinum loquitur de Donatione pura.

3. An Donatio facta ab aliquo ante ingressum in Novitiatum, animo ingrediendi in Religionem sit valida sine memorata licentia?

Respondeo, esse validam, h quia dictum h Tridentinum loquitur solum de Donatione Novitii, at hic Novitius nondum est.

4. Nota, si prædictus Novitius exeat à Religione, nullam esse Donationem ante ejusmodi ingressum factam, resque donatas debere redire ad Donantem, quia Donatio facta intuitu Religionis, semper imbibit conditionem, Si in Religione vixero. Unde idem rectè Cutelli i excedit ad casum, quo ipse Donans exeat à Religione post professionem emissam, quam nullam ex aliquo legitimo capite forte invenit. Si vero exeat post Professionem validam licitè per dispensationem Papæ, verbi gratia, An recuperet prædicta bona ante ingressum donata, longa est, & Jurisperitorum propria disputatio. Vide Cutellum citatum, apud quem etiam invenies quid de exeunte à Societate, post vota biennii.

f. Trid. sess. 25. c. 16. Diana p. 8. tr. 6. ref. 86. ibique alii.

g Id. m. ib. ref. 121.

h Idem ib. ref. 87.

i Cutelli de Donat. T. v. disc. 2. part. 3. à nu. 11. Latè Sanc. l. 7. summ. c. 5. à nu. 54.

§. VII.

Tutores, & Curatores.

1. *Sanch. c. 8. consil. c. 6. d. 8. Delugo d. 23. de iust. nu. 145. Molin. d. 92. sine.* **T**utores, & Curatores ex Sanch. & aliisque possunt solum id donare, quod ad prudentem, & decentem administrationem rerum pupilli pertinent, spectata ipsorum pupillorum facultate, & qualitate. Unde Donationes liberales profanas vix his concedo, concedo pias; Sunt enim hæc in eleemosynam, atque aded in bonum salutis pupillorum, sed adhuc juxta ipsorum statum.

Nec item nego remuneratorias, sed pari modo, quæ non multum excedant. Ratio horum est, quia Tutores, Curatoresque minus possunt, quam Domini suarum rerum; at Domini, si prudenter, & decenter agant, sunt certe parce profusi in rebus suis; ergo parcius profusi esse debent Tutores, & Curatores, qui Domini non sunt, sed meri bonorum pupilli Administratores.

2. Inquires. Cum remuneratoria Donatio sit illa, quæ sit supra debitum Justitiæ, quantum nam hæc importat in hoc casu Tutorum? Servivit v. gr. fideliter quis pupillo per decem annos, debentur ipsi ex stipendio pro suo labore centum aurei: at, si Tutor solum daret centum, nihil daret ex gratitudine, sed solum ex justitia. Inquires ergo ad quantum extendi potest remuneratio?

3. Respondeo. Id certa regula definiri nequit, quia totum hoc (ait Delugo *b*) pertinet ad prudentiam Administrationis rerum pupilli, ut ex una parte non sit nimis profusus, & ex alia non sit durus, & exactus retributor obsequiorum, sed attendat ad id, quod decencia status pupilli exigit, ut cum famuli ingrati tudinis nota afficere non possint.

CAPUT IV.

Quantum quis donare possit?

1. **P**ræscindendo à Jure Civili, quod certè prohibet, ut mox dicemus, aliquas Donationes, quilibet validè potest totum, quod habet, alteri donare, quia quilibet de rebus suis disponere, ut liber, potest. An vero licitè, vel illicitè dependet à fine,

cur donet, à damno, quod sibi, vel alteri facit, vel non facit, sic donando, & c. quæ ex dictis, & dicendis facile colligi possunt. At considerando Jus commune, duo genera Donationum ipsum universali ter prohibet, nimirum Donationem omnium bonorum, & Donationes carentes insinuatione, de quibus jam sigillatim.

§. I.

Donatio omnium bonorum invalida est.

1. **H**anc tam amplam Donationem esse in Jure Civili prohiberam sub clausula irritante, atque aded esse invalidam, certum est in Jure, & apud Julium d. Clarum, aliosque. Ratio hujusmodi Juris fuit, quia sic Donator non posset testari, à qua impotentia testandi Jura maximè abhorrent signatèque dicunt esse id contra bonos mores.

2. Dicitur autem est (*inter vivos*) nam Donatio omnium bonorum causa mortis prohibita non est, cum ea potestatem testandi non tollat; immò, ipsam esse ultimam voluntatem nuper diximus.

3. Dicitur rarius est (*in jure communi*) nam leges proprias quisque consulat. Dicitur item est (*omnium bonorum*) nam, si sit non omnium, sed tamen prodiga, dixi satis è alibi.

4. Quæres. Donatio bonorum omnium estne invalida secundum totum, an solum secundum partem? Explico. Fac, te donasse omnia tua bona, ex quibus, si centum aureos tibi reservasses, jam non donasses omnia bona. Quæro igitur, an Donatio omnium, quem fecisti, sit invalida, tum, quoad hos aureos centum, tum, quoad alia bona? Idem quæri potest, si donasti omnia præsentia, & futura, an valeat etiam quoad præsentia; jam enim, si præsentia non donasses, non donasses omnia.

5. Respondeo, esse invalidam, quoad utrumque. Rationem hujus Decisionis ne aliam exspectes, nisi illam, quia nimirum, ita leges voluere, propter bonum publicum. Ita autem voluere, quia absolute totam Donationem indivisibiliter infirmant, ut parebit accuratè legenti præcitas leges.

6. Dices: At mox dicemus, Donationem factam sine solennitate Insinuationis solum infirmari, quoad partem, id est, quoad excelsum,

sum, eo modo, quo mox item explicabimus; ergo pari modo dicere debemus in Donatione omnium bonorum.

7. Respondeo. Nego consequentiam, quia in Donatione sine dicta solemnitate ita clarè decreverunt leges, quod non ita decreverunt in Donatione omnium bonorum: leges enim modo num. 2. citatæ absolute, & omnino Donationem omnium bonorum infirmarunt.

8. Dices iterum cum Diana loc. cit. Ex Regula Juris: *Nulla per inutile non vitiatur*. Ergo non vitiatur illa pars Donationis, quæ jam non est Donatio omnium bonorum.

Respondeo. Nego consequentiam, quia cum in casu nostro leges totam Donationem intrent, ut dictum est; neque illa pars dicta utilis est.

§. II.

Quatuor Casus, in quibus Donatio omnium bonorum valida est.

1. Præcedentis doctrinæ sunt exceptiones, seu declarationes quatuor. Primò enim, si quis donet omnia bona præsentia, nihil aliud addendo, validè donat, quia verè non donat omnia; cum enim non donet futura, & deinceps acquirenda, poterit de his testari; Nam propterea idem docent communiter Doctores, si in Donatione omnium reserves sibi quis aliquam partem, certè non validè modicam, sed hujusmodi, ut ea reservata, censetur ab homine prudenti non remanere

Donationem bonorum moraliter omnium. Idem etiam, quando quis sibi reservat usum fructum, vel jus aliquod, quæ simili modo non sint modici valoris; possit enim hæc Donator vendere, & de pretio testari. Non sic, si donet omnem suam hæreditatem; tunc enim invalidè donaret, quia tunc de nihilo testari possit, cum sic, omnia donasset. Lege Dicantur. Illius & aliosque.

Secundò, Donatio omnium, facta causæ piæ, est valida, quia est juxta Consilium Domini. *Vade, vende omnia, & da Pauperibus*. Contra quod Jura Civilia aliquid statuere, non valent. Ita Hurtad. Layman, Vadignus, aliique tum Theologi, tum Jurisperiti apud Dian. qui rejicit Caramuel contrarium.

2. Huc etiam reduci potest Renuncia-

tio omnium bonorum, quam exhibent ii, qui Religiosam eligunt vitam; id enim etiam pertinet ad animæ salutem, estque de ejusdem Domini Consilio. *Et sequere me*.

3. Tertio, Donatio onerosa omnium bonorum valida est, quia per illam aliud accipit Donator, de quo disponere jam poterit.

4. Per similem rationem ductam ab onere, Alienationem, vel Donationem omnium bonorum factam causa Dotis Filio, vel Filia à Patre, immò & à Matre, plerique apud Marium & Cutelli putant, validam esse, quia omnes communiter concedunt, hæc non esse Donationem, sed necessitatem onerosam collocandi filios, filiasque Matrimonio, quod tamen alii apud eundem negant, nam, sic, Donatis omnibus bonis uni ex filiis ob ejus Nuptias, demeretur legitima aliis, quod efficacissimum est argumentum pro negantibus.

5. Quæres. Concesso, quod ejusmodi donatio omnium, facta causa Dotis, sit revocanda, expectandane est mors conjugis, ut Donatio revocetur, an statim poterit revocari mortuo Patre?

Respondet idem Cutelli f. dicens, sententiam asserentem expectandam esse conjugis mortem, esse fortioribus argumentis vallatam. Ipsum lege.

6. Donatio omnium bonorum inter fratres valida est ex Julio & Claro, & Rebelho idque ob favorem servandæ agnationis, seu proptiæ familiæ. Aliqui tamen id non admittunt, Lege citatos.

7. Potrò, quando dicta Donatio inter fratres est reciproca, seu colligata, ut *Tibi fratri meo dono omnia bona mea, & tu mihi omnia tua*, turque quid dicendum?

Respondeo, duobus modis id fieri continget. Primò, in recompensationem, ut sit sensus: *Si tu des mihi tua, ego invicem tibi donabo mea*, & tunc valida esset Donatio perinde, ac valeret inter extraneos; hæc enim non est Donatio, sed commutatio. Secundò, non in recompensationem, sed absolute sic, *Dono liberaliter tibi fratri mea*: tu vero independenter ab hac mea Donatione dicas: *Ego tibi liberaliter dono mea*: & tunc licet inter extraneos hæc sit clarè nulla, & invalida, quia est Donatio pura ex parte utriusque (vel saltem ex parte alterius Donantis prius, in eo casu,

Riii 2 quo,

e Cutelli T. 2. de Donat. disc. 1. Et quoad Matrem colligitur ex eodem ibidem disc. 3. spec. 4. initio.

f Cutelli ibid. disc. 1. spec. 2.

g Jul. Clar. cum Bonnac. l. c. p. 5. Rebell.

quem citat. Diana p. 8. tr. 6. resol. 38. & 40.

quo; qui posterius donat, donaret ad retribuendum) tamen inter fratres, si sequaris Julium Clarum allatum numero 6. validam pronuntiabis Donationem, at invalidam, si teneas cum aliis ibidem contrariis. Sed hæc Jurispræriti latius, de quibus non minus latè Onate Theologus, aliique ab eodem citati.

a Onate T. 2. de contr. tr. 10. d. 30.

§. III.

Acceptans Donationem omnium bonorum, an obligetur ea restituere?

1. ID enim verò pertinet ad morale Theologum, de quo dico, eum, qui accepit ejusmodi bona, eaque possidet, non teneri illa restituere, donec à Donatione repetatur, quia ex una parte Jura non faciunt inhabilem Donatarium ad retinendum, sed solum concedunt Donatori facultatem exigendi, seu revocandi, ut habet Lessius; Rebellius, Turrianus, Filliuccius, quos citat in simili, sequiturque Bonac. b & ex alia, dum Donator non repetit, cum possit, ut supponimus, cedit juri suo, & consentire censetur retentioni alterius. Ita Villalobos. Rodriq. aliique apud Dianam. c

b Bonac. d. 3. de contr. qu. 13. p. 6. nu. 5. c Diana p. 8. tr. 4. ref. 39.

2. Sed hic restat dubium, An statim, ac Donator privatim requirit res ipsi Donatario per prædictam Donationem omnium bonorum donatas, obligetur Donatarius restituere, an potius possit expectare sententiam Judicis?

3. Respondeo statim, nec posse expectare Judicis sententiam. Ratio est, quia Donatio ipsa est invalida, nec solum invalidanda: ergo dominium ejusmodi rerum donatarum est apud Donatorem, ipsique omnino debium: antea verò solum retinere poterat, quia, ut dictum est, præsumebatur Donator cedere Juri suo. Ita mihi videtur esse discernendum.

§. IV.

An Donatio omnium bonorum juramento valida sit valida?

1. Jurispræriti communiter docent, esse invalidam, revocarique à Donatore posse. Ratio est (inquiunt) quia ejusmodi Donatio est contra bonos mores.

2. Sed refragantur Theologi, Molina, Lessius, aliique, quos refert, sequiturque Delugo, d quibus adde Bonacinam, e & Onnatem scitantem Suar. & Valqu. ii enim ajunt, ejusmodi Donationem, & validam esse, & non posse à Donatore revocari. Ratio est (inquiunt) quia quamvis ejusmodi Donatio prodiga sit, & consequenter non solum contra bonos mores politicos, sed etiam morales; est enim saltem peccaminosa venialiter, unde non possit confirmari Juramento, quod non est vinculum iniquitatis; tamen id, quod promittitur sub dicto Juramento, de quo loquimur, est, nolle revocare Donationem jam factam, quod licitum est (ajunt) cum nemo prohibeatur nolle, revocare Donationem, quam liberè facit.

3. Profectò tantorum virorum pace hæc doctrina, vel nimis obscura est, vel nequam vera. Sic ergo est planè distinguendum. Aliud est donare eum Juramento: aliud promittere item eum Juramento, se non revocaturum jam donata, ut per aliam occasionem rectè distinguit Castropal. g Juro v. gr. me nunc tibi donare equum: ecce Donationem juraram. Deinde juro, hanc Donationem jam tibi factam, me non revocaturum, etiam si adveniat casus, in quo liberè revocare possem. Ecce promissionem non revocandi, quod donatum est. Pari modo Testamentum condo, juroque, illam nunc esse meam ultimam voluntatem: At non propterea me sic privo potestate illud revocandi, seu habendi postea aliam voluntatem. Quod si Jurem, me Testamentum illud jam factum non revocaturum, tunc profectò promitto per promissionem Juramentum aliud diversum à Testamento: juro enim Testamentum factum non revocare, & hoc Juramentum, seu promissionem juratam deberi omnino servari, diximus alibi, quia hæc non revocatio, nullibi, est prohibita.

4. Sic

4. Sic ergo in casu nostro; si juro, me tibi donare omnia bona, tam Donatio, tum Juramentum huic Donationi adhaerens, in valida, per omnes communiter Doctores sunt, quia luit de re peccaminosa, saltem venialiter, de quaere contra bonos mores.

Verum, si jurem, non revocare ejusmodi donationem jam factam, putaverunt modo Delugo, alique, valere juramentum, nec posse amplius saltem ex virtute Religionis revocari, quia (inquiunt) est de re, quae sine peccato servari potest, cum leges prohibeant quidem donationem omnium bonorum, sed non praecipiant, ut illa revocetur, vel non revocetur: sed solum permittunt, ut possit donans revocare, si velit, quam permissionem a se per juramentum abjicere, nec peccatum est, nec contra Leges, &c.

5. Verum signatè dixi (*putaverunt Delugo, alique*) me enim sic philolophari juvat. Sicuti non valet juramentum de re mala, ita nec valere debet juramentum, per quod persistatur in eadem re mala; ergo, si donatio omnium bonorum, ideo non valet, quia est de re prodiga, atque adeo de re peccaminosa, eodem modo valere non debet juramentum de persistendo, seu de non revocanda ejusmodi donatione, quia est velle persistere in re prodiga, seu continuare culpam prodigalitat: sicuti, si te injustè eijcerem in exilium, & deinde jurarem, me nolle te, cum possim, ab exilio revocare: & sicuti, si donarem legitimam mei filii extraneo, & postea jurarem, illam à dicto extraneo me revocare nolle, cum possim.

6. Est igitur res accuratè perpendenda, & sic univèrsim (pro similibus juramentis de non revocando) distinguendum. Quoties non revocare, malum non est, toties juramentum de non revocando valet, & est observandum. Quoties vero non revocare, malum est, toties, sicuti non valet, nec observandum est juramentum de eo malo patrandò, sic non valet, nec est observandum juramentum de non revocando, quia utrobique non debet juramentum esse vinculum iniquitatis.

7. Ex hac autem certa regula fit, ut in casu, de quo loquimur, juramentum non valeat, quia persistere cum illa prodigalitate omnium bonorum, & item nolle eam revocare, cum possis, aequè malum est. At in exemplis modo allatis de non revocando Testamento, & de

non revocanda Donatione illius equi, valebit juramentum, observandumque erit, quia persistere in Testamento legitime facto, & in donatione equi, nec malum ex se est, nec prohibitum, & eodem modo, etiam res se habet in pluribus exemplis à me adductis a alibi.

8. Non satisfaciunt ergo nonnulli Iurisperiti, b dum sive absolute concedunt; sive absolute negant, juramentum de hisce similibus valere. Non satisfaciunt (inquam) nam ad pronuntiandam dictam validitatem, vel invaliditatem, semper expendi debet, utrum juramentum cadat in rem aliquo tandem modo, sive in se, sive in ejus perseverantia, malam, an non. Si posterius, est validum, observandumque; si prius, nec validum, nec observandum.

CAPUT V.

De solennitate Donationis, id est, De ejus Insinuatione.

§. I.

Quid sit Insinuatio, & in ejus quantitate Donatione adhibenda

1. **P**ropriam Donationis solennitas à Jure requisita est insinuatio, ut scilicet donatio debeat Judici insinuari, hoc est, manifestari. Ad quod certè satis est, si, vel ipse Donator, vel ejus Procurator, vel ipse Donatarius, ex Donatoris mandato, compareat coram Judice, qui Judex non necessario sedens pro Tribunali (cum hic non sit actus jurisdictionis contentiosae, sed voluntariae) mandet Notario, ut eam manifestationem redigat in actis ad memoriam in futurum.

2. Hanc solennitatem, sine qua Donatio est invalida, leges in vexere, ut à Judice, tanquam à persona agente pro Reipublicae bono, prodigis donationibus moderationem adhiberet. Unde rectè Onnate advertit, non posse Judicem denegare approbationem ejusmodi Donationis, quando nulla apparet causa negandi, postea autem cum apparet, quia ad hoc instituta est Lex insinuationis, ut prudenter, & sine damno, vel boni communis, vel Tertii, vel etiam ipsius Donantis Donatio fiat.

RITR 3

Quantitas

a Lib. 3. in

Decal. c. 3.

§. sen. 39.

b Ap. Ma-

rium Cu-

telli T. 1.

de Donat.

dije. 2.

particul. 8.

loquentem 8.

de Juram.

apposito

Don Pa-

tris ad fi-

lium.

Quantitas Donationis insinuanda.

3. Hæc sunt clara. Illud explicatione indiget. Nam Jura non requirunt hanc solemnitatem pro quacunque modicæ rei Donatione, sed pro ea, quæ nunc post Imperatorem Constantinum & transcendat valorem quingentorum solidorum.

a L. Sancimus §. ult.
c. penult.
L. Siquis pro Redem. §. penult.
C. de Donat.
b Azor apud Bonac. d. 3. de cõsr. q. 13. p. 6. n. 3.
c Bonac. l. 6.

4. Difficultas autem tota versatur in expiscanda mensura, quæ in nostræ ætatis moneta huic summæ quingentorum solidorum correspondeat. Varii varia. Azor b ait unum solidum æquivalere nummo aureo valenti decem & septem Regalibus, seu Juliis Italicis (Julium autem continere tarenum Siculum cum granis item Siculis circiter quinque alibi monui.)

5. Alii apud eundem Bonac. e aiunt, solidum æquivalere quidem nummo auro, sed nummum aureum voluit, continere quatuordecim, aut quindecim Regales, seu Julios, quales sunt Onghari, seu Ziechini Veneti. Unde infert Bonac. ex Molina, & aliis, cum debeat hæc computatio fieri secundum tempus, quo valebant solidi, quando condita fuit hæc lex, infert, inquam, validam esse Donationem sine insinuatione, si sit valoris septingentorum aureorum.

d Delugo d. 23. de Inst. num. 149.
e Onnate de cõtr. rr. 10. d. 30. p. III.

6 Non longè abest Delugo, d dicens, valorem correspondentem quingentis solidis esse in nostrâ pecunia, septingenta, & tredecim scuta, quæ vocantur de moneta.

7. Onnate e ait, Legem Castellæ quingentos solidos vocasse, & confirmasse, esse quingentos Maravedis de oro; vel quingentos scutos aureos singulos valoris quatuordecim Regalium.

Sed quia pro temporibus diversis (addit idem Onnate) immò & eodem tempore, in diversis locis, varius est valor monetarum, undè, variè ipsarum quantitas correspondet prædictis solidis, ideo non esse mirum, quod Julius Clarus asserat, quingentos solidos antiquos constare summam septingentorum scutorum hujus temporis, Bellarius vero dicat, efficere plusquam mille aureos, Alii autè septingentos, & quinquaginta scutos, Angelus sexcentos, Alciatus octingenta. Denique idem Onnate testatur se observasse in Pervana Provincia, ubi magna vis auri viget, soli-

doe 500. valere duobus millibus scutis.

8. Quid igitur in tanta varietate statuendum nobis? Statue juxta prudentem ejusdem Onnate monitionem, nimirum, meliorem computationem, hæc in re, esse non posse, nisi eam, quam in unaquaque Provincia tener, & observat praxis Tribunalium, quia praxis, & stylus Curia est optimus hujus legis interpret, eique standum, sive congruat cum quingentis solidis antiquis, sive non item. Statue item juxta similem monitionem Bonac. f Consulenda sunt, inquit, hæc in re statuta ejusque loci, & à Causidicis potius, quam à Theologo petenda est consultatio.

9. Sanè Panormi quæcunque Donatio rei immobilis ejuscunque quantitatis insinuari consuevit, tum, ut evitentur lites de ejusmodi quantitate, tum, quia Capitulum 61. Ferdinandi, & Constitutio Comitum Castri §. 2. de quibus mox g mentionem faciam præcipit absolute, & sine limitatione donationes insinuari debere; (& quidem tum in loco, ubi ea sit, tum in loco, ubi sunt bona donata) Cum enim dicta statuta non taxent quantitatem, rectè usus subsequens explicuit quamcunque.

An Donatio non insinuata a tota sit invalida?

10. Inquires Primò, si quis donet sine insinuatione rem valentem x. gr. mille solidos, estnè invalida tota Donatio quoad mille, an solum, quoad id, quod excedit illos quingentos solidos, id est, quoad 500.

Respondeo. Solum quoad excessum. Quare in casu dicto valebit quoad quingentos, non vero quoad alios quingentos. Ratio hujus rei nulla alia est, nisi, quia ita expressè definitur in Jure. h

An Donatio non insinuata, sed juramento firmata sit valida, & revocari non possit, colligi potest ex supra dictis in simili.

Donata sine Insinuatione.

11. Inquires Secundò. Excessum supra quingentos solidos modo explicato mihi sine insinuatione donatum, possumne retinere in foro conscientia?

Respondeo posse, donec à Donatore recuperata sit.

petatur modo, quo dixi nuper de Donatione omnium bonorum. Ipse autem semper poterit repetere, si voler, etiam si sciat, nullam in Donatione irrepsisse fraudem, vel vim, quia hanc facultatem illi Leges concedunt. *Poste Donatorem cedere huic Juri, ut scilicet valeat sua Donatio sine Insinuatione saltem in foro conscientiae, significant nonnulli Doctores apud b Dianam.*

§. II.

Quarum Donationes, quamvis excedentes 500. solidos non indigent Insinuatione?

1. Primò, Donatio facta causæ piæ (inter piæ esse numerandam causam redimendi captivos, dubium tibi nesci) ita communiter Doctores apud Dianam, c.

2. Secundo, facta Principi summo, vel facta à Duce Militibus de rebus mobilibus.

3. Tertio, Donatio facta in Remunerationem.

4. Quarto, facta ob causam. Et quidem Donationem Patris, atque, ex meliore sententia, etiam Matris, factam Filio contemplatione Matrimonii ejusdem Filii, esse ob causam, diximus alibi. Quare hic consequenter dicendum Insinuatione non indigere ex vi Juris communis.

5. Ac nota, Donationem extranei factam alicui, etiam contemplatione Matrimonii non esse ex causa, sed prorsus liberalem, quia est voluntaria, & non procedens ex radice necessitatis, cum extraneus non obligetur curare Matrimonium alterius. Lege de hoc latè Marium Cutelli, *ad* atque adeo certum est, *semper* hanc extranei Donationem esse modo supradicto insinuandam.

6. Dixi (ex vi Juris communis) nam in Jure nostri Regni Siciliae communiter nostri Doctores docent, Donationem Patris, vel Matris filius factam, etiam ob Matrimonii causam, debere insinuari; id enim præcepit Capit. 61. Regis Ferdinandi, & novissimè constitutio Comitis Castri e paragraph. secundo. Sed refragatur nihilominus idem Cutelli *f* contendens dictum nostrum Jus municipale aliud intendere, non autem necessi-

tatem Insinuationis. Illum adi, si tibi est otium; monitus tamen à me, ut Insinuationem prædictam ne negligas, tum, ut lites, quantum abrumpere potes, abrumpas, tum, quia praxis nostri Regni dictum Capitulum Ferdinandi, dictamque Castri Constitutionem, ad literam, observat, ut paulò gante *g. Sup. §. 1. n. 9.*

7. Quinto Donatio causa mortis.

8. Sextò, Donatio, qua uxor sua bona donat viro in dotem.

Id, quod Diana *b* extendit etiam ad h *Diana* sponsalitiæ largitatem: sed hæc ex Jure *p. 8. r. 6.* communi, nam in nostro municipali Jure *ref. 47.* idem dic, quod dictum est modo numero sexto.

9. Septimò, Donatio bonorum, quæ Religiosus secum affert ad Monasterium, dum professionem emittit.

10. Hæ septem Donationum Classis validæ sunt sine Insinuatione, ut habent Jura Civilia, & docent communiter Doctores, quorum multi citantur à Diana loc. cit. Ratio autem Primæ est, quia Legislator Civilis non potest leges condere in detrimentum operum bonorum.

11. Ratio secundæ est, quia Donatio facta Principi, vel à prædicto Duce excipitur ab insinuatione in dicta L. Sancimus.

12. Ratio Tertie est, quia Remuneratoria, in rigore, non est pura Donatio, ut supra indicavimus *Capit. secundo, paragr. secundo, nu. secundo.* Undè Donationes reciproæ, seu colligatæ inter fratres, de quibus dixi *cap. 4. paragr. secundo, numero septimo.* Si fiant in recompensationem, ut ibi explicuimus, non indigent insinuatione, indigent vero, si fiant absolute, & independentes, quia illæ non sunt puræ Donationes, hæc autem sunt.

13. Hæc etiam reduco Donationem, qua Filius moderatum aliquid donat Patri, ob emancipationem; ejusmodi enim Donatio remuneratoria est; Filius enim accipit à Patre Beneficium solutionis à Patria potestate. Pater autem accipit beneficium, non amplius alendi filium. Sed cur hæc Beneficia invicem non compensentur, & consequenter, quod datur, quamvis propter ipsam emancipationem, cur non dicatur pura Donatio indigens insinuatione? Sanè ita cum Pipello tenere videtur

detur Molina citatus, sed non exceptus à Delugo. *a*

a Delugo d. 23. de iust. num. 162.

14. Ratio Quarta est, quia non est pura Donatio ea, quæ sit ex causa, nam Donatio, g. quam alicui facis, ob obsequium, seu laborem pro te impensum, vocari non poterit liberalis, seu pura.

15. Huc reduco Donationem factam ad reparandam domum, quæ ruina, vel exigue destructa est, dummodo donata ad illum solum usum expendatur. Ratio est, quia reparatio domus causa legitima est, cum ad bonum publicum faciat, reparari domus, & ita decernitur in Jure. *b*

b L. penul. C. de Donat. Jul. Clar. g. 17.

Ratio Quinta est, quia Donatio causa mortis, ut supra vidimus, potius est ultima voluntatis dispositio, quam Donatio. Esto aliqui cum Julio & Claro dicant, Donationem causa mortis indigere insinuatione, quod certè etiam probabile est.

16. Ratio Sexta, & Septima est, quia illæ non sunt Donationes, nam sunt quid consequens ad personam, &c.

Sed quid Primum, de remissione debiti?

Respondeo, distinguendo, nam remissio debiti juris acquisiti, si excedit prædictam summam, sub pœna nullitatis est insinuanda. At vero remissio juris acquirendi non est necessario insinuanda. Ratio est, quia illa æquivaleret Donationi, non autem hæc, quæ solum est non acquisitio. Nam propterea Confessio, qua, dote non soluta, fateatur Marius, solutam esse, indiget insinuatione, quia est remissio juris acquisiti.

17. Quid Secundò, de Donationibus pluribus facta?

Respondeo, si Donatio pluribus facta simul, eodemque tempore fiat, invalida est quoad excessum, si non insinuetur, etiam si Donator dicat, se facere diversas Donationes quia adhuc est Donatio excedens, idem dic, si ejusmodi Donatio sit diversarum rerum, ut, si quis donaret equum, prædium, vel stem, quæ quamvis singulæ non excedant, excedunt tamen simul juncta. Relege *L. Sancimus*, ubi Legislator Donationem pluribus factam insinuationi subjectam vult, & meritò, quia sic depauperari etiam facile quis potest.

18. At verò, si successivè fiat pluribus, insinuatione non indiget, quia tunc verè sunt multæ Donationes, quarum nulla, ut supponimus, excedit summam quingentorum soli-

dorum. Lege Molinam, *d* & Rebellium, *e* & Molin alioque apud Dianam *f*

19. Hinc si quis donet Censum, qui uno anno non excedit quingentos solidos, excedit autem unitum cum aliis annis, si quis, inquam, donet ejusmodi Censum exigendum per multos annos, sed solum durante vita Donatarii, vel ipsius Donatoris, non indiget insinuatione, quia sic censentur multæ Donationes distinctæ; cum enim vita possit durare solum per annum, modica judicanda est Donatio, quæ sit certa, quæ autem correspondet aliis vitæ annis, cum sit incerta, non est censenda vera donatio.

Contra vero, si quis donet eundem Censum exigendum à Successoribus Donatarii, & solvendum ab hæredibus Donatoris, ut etiam si quis donet eundem Censum determinando tot annos, quibus pensiones Censu excedant quingentos solidos, indiget insinuatione, quia tunc donatio præsumitur esse facta per modum annui. Ita clarè decernit dicta *Lex Sancimus §. ult.*

20. Quid Tertio, si contra, hoc est, si multi v. gr. decem, aliquid mihi donent, quorum singulorum donatio non excedat, omnium vero excedat summam 500. solidorum?

Respondeo. Onnate *g* sic distinguit. Si ii decem, communicato consilio, donent uni tibi, insinuatione opus esse, quia est una Donatio. Si vero singuli per se donent, insinuatione opus non esse, quia sic, sunt plures Donationes. Hæc Onnate, nullam rationem, nec auctoritatem ullam afferens. Non est igitur approbandus, nisi fortè loquatur de Donatione facta à multis, qui constituunt unam personam moralem, ut, si Universitas, Civitas, Capitulum donaret; tunc enim esset verè una Donatio. Quod autem, si secus intelligatur, approbandus non sit, patet, quia intentio Legis est moderari effusas largitiones, hoc est. prodigaliter ex parte Donantis. At quæ est visio est, si mille v. gr. homines, communicato consilio, donent tibi singuli ex propriis bonis solidum unum?

CAPUT VI.

De Revocatione Donationis.

AD tres reducuntur causæ, ob quas, tum in foro conscientiæ, tum in foro externo revocari queat donatio (multo magis promissio donandi) sive solum acceptata, sive etiam omni ex parte completa per traditionem jam exhibitam. Prima causa est ob ingratitudinem. Secunda ob prolem, postea susceptam. Tertia, ob inofficiosam Donationem. Breviter de singulis, nam quia satis plenè hæc causæ expendantur à Jurisperitis, a & Theolog. ideo in his operæ pretium nobis erit, necessaria dumtaxat afferre, cætera rescare.

§. I.

Revocatio Donationis liberalis ob ingratitudinem Donatarii.

Hujusmodi ingratitudinem, quæ concedit facultatem revocandi rem donatam, & quidem etiam b fructuum ex ipsa perceptorum post litis contestationem, in quinque casibus locum habere faciunt leges.

1. Primò, quando Donatarius atrocis injurias contra Donatorem effundit; Intellige, ex meliore sententia etiam quando, licet non verbis, factis tamen atrociter est injurius, ut, si v. g. Cornua ad Donatoris postes affigat.

2. Secundò, quando manus impias infert in Donatorem.

3. Tertiò, quando notabile, & grave eidem detrimentum facit.

4. Quartò, quando vitæ periculum, sive per se, sive per alium eidem affert.

5. Quintò, quando Donatarius non vult implere gravamina, sub quibus Do-
Tamburinus de Sacramentis.

nans rem fortè donavit. Vide tamen, quæ dicam nu. 13.

6. Nota Primò, hanc revocationem ob ingratitudinem habere locum etiam in Legato, e ut, si v. gr. Legatarius *c Mol. d.* injurius atrociter esset Testatori v. gr. 112. *Sà V.* cognoscendo dicti Testatoris uxorem, *Legatum Bonacin.*

7. Nota Secundò, in prædictis committendis, debere in culpa esse Donatarium; Undè, si justè v. gr. Donatarius Donatorem homicidam accuset, si justè suum repetat, quamvis cum damno Donatoris, si justè, ut se defendat, Donatorem occidat, &c. non potest ipsi revocari Donatio, quia, ubi non adest culpa, nec adesse debet pœna.

8. Nota Tertiò, ejusmodi ingratitudinem debere coram Judice certò probari. Donec ergo quis condemnetur à Judice, poterit sibi retinere donata, nec poterit Donans ex se illa reassumere, nec si extra Judicium, sententiamque petat, poterit obligare Donatarium ad reddendum. Ita Delugo, Molina, Fagund. aliique excepti à Diana. *d Ratio est, quia d Dianap. ad pœnam non obligatur quis, nisi post 8. tr. 6. sententiam Judicis. ref. 58.*

9. Illud concederem cum Lesio, ac Rebellio, quem sequitur, adducitque Bonacin. e eum, qui promisit rem donare, nec dum illam tradidit, posse non tradere, ac sibi retinere, si Promissarius aliquam ingrati animi notam ex prædictis contaxit, nec aliud oritur scandalum, quia certè non videtur, se voluisse obligare ad tradendam rem promissam in tantæ ingratitudinis circumstantia.

10. Dicastillus, s tamen sustinet, si f *Dicast. l.* apertè constet de ingratitudine Donatarii, posse Donantem ex se reassumere rem Donatam, occultèque compensare, *2. tr. 5. d. 7. du. 7. nu. 157. &* quia tota vis potestatis revocandi fundatur in defectu conditionis implicitè appositæ in Donatione, id est, *Si Donatarius ingratus non extiterit: quæ certè sententia non est improbabilis.*

11. Nota Quartò, quid si ingratitudi-
Ssss æqua-

æqualis, vel gravior committatur à Donatario, præter eas quinque, quas modo numeravimus, eodem modo poterit donationem donator revocare?

Respondeo, eodem modo putant plures apud Molin. *a* quod etiam amplectitur Diana, *b* sed ipse Molin. *Rebell.* Turr. apud Delugo *c* id nequaquam concedunt, nam hæc potestas revocandi Donationem, cum sit ex probabiliore opinione solum de Jure positivo Legum, non verò de Jure naturæ, sitque odiosa, solum restringenda est ad expressa à legibus. Sed non ita diceret Dicastillus, qui modo fundavit totam vim ejusmodi revocationis ob ingratitudinem in apposita implicita conditione, nisi Donatarius ingratus extiterit.

12. Illud ego noto, esse tam amplam tertiam causam allatam num. 3. ut plures comprehendat ex illis, quas tu similes fortasse vocares, sed illæ verè sunt expressis, si accuratius expendantur.

13. Denique, si donans, cognita injuria, dum vixit, donationem non revocavit à donatario modis dictis ingrato, nec revocare incepit, judicari posse, factam esse remissionem à donante, quod distinctius vide apud Mol. *d*

d Mol. d. 281.

14. Si solum fuit res promissa, & nondum tradita, posse in foro conscientie, cessante scandalo, non tradi ob æquivalentes causas ingratitudinis concedit *Rebell.* *e* quia præsumi potest donatorem noluisse rem quam tradere obligare rem suam in casu tantæ ingratitudinis, id, quod firmat, quæ n. 9. dicta sunt.

e *Rebell.* q. 9. num. 9.

15. Nota Quintò, hanc potestatem revocandi non habere locum in donationibus factis Ecclesie, nam, quamvis ejus Prælati ingratus sit, nihil nocere poterit Donationi, quæ non ipsi, sed Deo facta est, qui certè ingratus esse non potest. *f* Quod si onus à donante donatarius ipsi Ecclesie impositum non adimplet, cogi poterit à legitimo Superiore, ut adimpleat, non vero ut restituat donata.

f *Vadign.* Laym. Hur. De hug. Dicast. si. Alique ap. Dianã p. 8. r. 6. resol. 56. contra Fagund. ibid. citat.

16. Denique posset hic quæri, utrum potestas revocandi donationem in dictis

casibus transeat ad hæredes? Utrum eadem potestas adsit in donatione remuneratoria? Utrum eadem adsit in donatione Beneficiorum Ecclesiasticorum? Utrum eadem adsit in Matre respectu Filii, vel in Patrono respectu liberti? Verum hæc dilucidè tractata habes apud Doctores citatos, & breviter collectos apud Delugo. *g* Ilde etiam Dianam, *h* quoad donationem remuneratoriam. Quoad quamcumque autem donationem ex causa, Vide apud Marium & Cutelli. Rursus, An donator possit revocare donationem ex eo, quod donatarius non alax donatorem jam lapsus in paupertatem? & An Pareat ob causas supradictas possit revocare dotem datam Filie, dum vivit ejusdem filie Maritus, vel eo mortuo, si extent filii? sed hæc clarè habes apud eundem & Dianam.

Denique. Quid, si donatur juravit se renuntiare huic potestati revocandi ex ingratitudine? Verum ex supradictis capite quarto numer. quarto, tunc non posse revocare, colliges ex mea sententia.

§. II.

Revocatio ob filios, post Donationem susceptos.

1. **L**Ex, quæ disponit donationem revocari ob susceptos filios loquitur quidem de libertis, sed Doctores, si live ob identitatem rationis, si ve ob con-
textus variarum Legum extendunt ad alios quoscunque. Verba Legis hæc
sunt. *m*

Si unquam libertis Patronus filios non m. l. s. habens bona omnia, vel partem aliquam quæ facultatum fuerit Donatione largitus, & postea susceperit liberos, totum ad ipsum Donat. revertatur.

Meritò quidem, quia non præsumitur velle quis, etiam si juraverit, donare rem notabilem aliis (nam excipiendæ sunt res levioris momenti) in eo casu, quo propriam sobolem nanciscatur, si ve
illam

illam de novo suscipiat, five de novo cognoscat, esse suam: nam semper ejusmodi donationes imbibunt conditionem, si mihi filius non adsit. Quarè tunc donatio erit in totum revocanda, si facta fuerit uni ex filiis, dicam nu. 14.

2. Adverte tamen donationem factam Ecclesiæ non revocari in totum, sed solum, quoad legitimam filii, vel filiorum. Adverte item, idem esse, quando quis juravit, non revocaturum donationem; tunc enim solum, quoad legitimam, erit revocanda, quia cum de aliis portionibus possit Pater ad libitum disponere, & sine peccato, ut hic omnino est supponendum, juramentum quoad ipsa validum est, & observandum per dicta c. 4. §. 4.

3. Verum non revocatur donatio, quando suscipiuntur filii spurii, vel non legitimi, quia dicta L. si unquam: semper loquitur de filiis legitimis.

4. Quid, si legitimentur per subsequens Matrimonium?

Respondeo, revocari, quia hi sunt perfectissimi legitimi.

5. Quid, si legitimentur per Principis Privilegium?

Respondeo, Dicastillus negat, revocari, quia is, ait, non est perfectè legitimus. Hurtadus tamen, & meritò, docet, revocari, quia is gaudet omnibus privilegiis filii legitimi.

6. An dicta dispositio revocandi donationem ob prolem susceptam locum habeat in donatione remuneratoria?

Respondeo, a negativè, quia hæc, ut toties dictum est, non est pura donatio, de qua loquitur dicta L. si unquam.

7. An, quando proles præcogitata fuit, & nihilominus donatio fuit facta, ea sit revocanda?

Respondeo. Aliique b putant non esse revocandam, quia favor, (aiunt) hujus Legis factus est Patri, & ideo illum renuntiare poterit. Alii censent esse revocandam, quia, contra, putant, favorem hujus Legis factum esse filiis.

8. An reviviscat donatio, si filius de novo susceptus moriatur?

Respondeo, reviviscere, saltem com-

muniter, docet Delugo, d quia intentio d Delugo donatoris, semper præsumitur esse, ut d. 23. de donatio constet, si filiis, vel nepotibus Iust. à nu. non præjudicet. Non reviviscere tenet 180. Dicastillus, e quia donatio, inquit, semel e Dicast. extincta per susceptum filium, non potest iterum vivere sine novo consensu nam l.c. donatoris. r. 61. ci-

9. Nota denique donatarium, super- tantem venientibus donatori filiis, teneri in con- Hurt. & scientia restituere res donatas, si à dona- Rebell. tore etiam extra Judicium ex repetantur, quia hæc non est pœna, ut erat illa ob ingratitudinem, sed est dispositio Juris irritans omnino donationem. Si tamen donator non petat, cum possit, poterunt res donatæ retineri ex eo capite, quod tunc donator præsumitur condonare, ut modo in simili diximus, f & docet etiam Lessius. g

10. Excipe semper ex regulis universalibus Restitutionis, nisi bona fide donatarium res acceperit, bonaque item fide non factus locupletior, consumplerit, ut notat rectè Delugo h.

Dubium indicens. An Testamentum, & Legata intelligantur revocata ob susceptam, vel de novo cognitam prolem?

11. Eo ipso revocatum intelligi Testamentum, quoad institutionem hæredis, certum est. Sed quid, quoad legata?

Respondeo Idem dicendum, ut docet, tanquam probabilius, Sanchez, i & meritò, nam, cum legata sint veluti donationes quædam, ratio, quæ probat, superveniente filio, rescindi donationem, urget, & in Legatis. Est autem in Legatis illa exceptio, ut ea legata sustinenda sint, quæ verosimiliter (id, quod ex conjecturis est colligendum) ipse Pater adhuc fecisset, natis, vel cognitis de novo filiis, Ita idem Sanc. cum pluribus, quibus adde Mol. k

12. Si supervivat Pater post natos, vel cognitos filios, & tamen Testamentum nequaquam revocet, putant aliqui, non intelligi revocatum, quia, si potuit (aiunt) & no-

& noluit, signum dat, volendi in eo perseverare. Alii tamen cum eodem Sanchez, & inquirunt, intelligi revocatum. Sed melius distinguendum cum Delugo: b Si enim adsunt conjecturæ, non revocatum expressè fuisse à Patre Testamentum, quia expectabat fortè tempus aptius revocandi, sed repente mortuus est, unque revocatum intelligitur. Si vero adsint conjecturæ prædictæ perseverantiæ, non erit revocatum.

13. Denique, si, vivente adhuc Patre, qui jam suum condiderat Testamentum, nascatur illi filius c & statim moriatur, convalescat Patris Testamentum, etiam si in illo fuisset institutus hæres quicumque extraneus, nam in Jure, quod à principio validum fuit, facilius recuperat suas vires, quam, quod fuerat invalidum de novo eas acquirit.

§. III.

Revocatio Donationis
inofficiosa.

1. **Q**uoties fit donatio (& quidem notabilis quantitatis, ut supra monui in simili, ab aliquo, qui dum donat, habet filios) nam in præcedente paragrafo locuti sumus de non habente filios, dum donat, sed habente postea) toties illa donatio, si demat de legitima filii debita, erit, & appellabitur inofficiosa, id est, contra officium pietatis Patris, vel Matris debitum filiis, rescindique omnino debet, etiam si sit juramento firmata, quia juramentum non potest obligare aliquem in præjudicium aliorum, ut hic esset in præjudicium legitime filiorum.

2. Adverte autem, ejusmodi rescissionem peti non posse à filio, nisi defuncto Patre, quia legitima ei non debetur, nisi post Patris mortem.

Ex hac certa doctrina, quatuor dubitationes emergunt.

Donatio inofficiosa totane, an pars sit invalida?

3. Prima. An donatio inofficiosa facta extraneo sit invalida in totum, an solum in parte, quatenus scilicet officii legitime filiorum?

Respondeo. Si ea donatio non fuit facta animo fraudandi legitimam eorum, quibus debetur, solum invalidatur, seu revocatur, quoad partem, in quantum scilicet possit remanere dicta legitima. Erputo ad hanc revocationem (sed, ut dixi, post mortem Patris) non esse opus sententia Judicis, quia legitima semper est, post Patris mortem, debita filiis.

4. At, si ea donatio facta fuit animo fraudandi legitimam iis, quibus debetur, quod Jurisperiti dicunt, donationem esse inofficiosam re, & consilio: Aliqui apud Molinam negant, revocandam esse in totum, aliqui affirmant, at ipse Molina tandem concludit favendum esse Possessori.

Addit Delugo non esse fundamentum, cur debeat revocari in totum.

5. Ego dico Primò, certum mihi esse, revocandam quoad partem correspondentem legitime, & quoad partem eandem esse invalidam, & posse filium ante omnem sententiam sibi reperere, & obligari Donarium restituere modò supra dicto in §. præcedent.

6. Dico Secundò. Si fortè judicet quis revocandam esse in totum, certum mihi esse, id non posse fieri, nisi per sententiam Judicis. Ratio est, quia hæc esset pœna illius animi defraudandi legitimam. At pœnam temporalem subire, nemo cogitur ante sententiam.

7. Objicis: Pater dum vivit, sine injuria (esto aliquando cum peccato, quando v. gr. est contra Charitatem filii debitam) potest omnia bona sua alienare in extraneos, etiam si legitima pro filiis nulla sit remansura, nam, dum ipse Pater vivit, est Dominus rerum suarum, & legitima non debetur filiis, vel ascendentibus, nisi post Patris mortem; Ergo Donata-

a Sanz. l. c.
nu. 10.
b Delugo
d. 24. de
Iust. n. 53.

c L. Post-
bimus
iustio ff. de
injuria
rupta.

donatarius non obligabitur in conscientia ante sententiam, tradere legitimam prædictis filiis Defuncti, nec Filii possunt repetere ante eandem sententiam, quia ea bona non accepit Donatarius à Patre contra Justitiam.

Respondeo, Urget objectio, sed tamen dico, Esto, sit valida illa donatio, vivente Patre, at hoc mortuo, cum ea remaneat, seu evadat inofficiosa, posse filium legitimam, seu certè sua congrua alimenta ab illa donatione sibi repetere, ac debere Donatarium reddere ante omnem sententiam, quia pars illa Donationis correspondens legitimæ post mortem Patris, non est Donatarii, sed filiorum. Cujus rei ulterior ratio est similis illi rationi, quæ dicta est §. præced. num. 2. Nam, sicuti omnis donatio imbibit conditionem, si filius mihi non nascetur, ita imbibit conditionem. Si filio meo post meam mortem sua legitima, seu saltem sua alimentaria non defuerint.

Donatio inofficiosa respectu Ascendentium.

9. Secunda dubitatio. An idem sit respectu Ascendentium? Si scilicet filius descendens carens, ita donet extraneo, ut non remanet pro Patre, vel Avo sua legitima, quæ certè ipsis debetur, moriente dicto filio, validè donet?

Respondeo, idem esse dicendum, invalidamque esse Donationem, eo prorsus modo, quo supra de Patris Donatione respectu legitimæ filiorum. Ita Donatores omnes. *a* Et ratio nimis est in promptu, quia nimirum æquè illi debetur legitima, &c.

Donatio facta Ascendentibus, An revocanda sit, si deinde nascatur Donatori Filius?

Tertia. Titius nullus habens filios, suo Patri, vel suo Avo Donationem suorum bonorum legitimè fecit: inde ad aliquot annos nati sunt filii ipsi Titio. Quæritur, an, & quatenus hæc donatio valida sit, vel invalida?

Respondeo, Esse invalidam, idque propter rationem universaliter dictam, quia ob susceptam prolem annullatur donatio.

Urges. Estne invalida quoad legitimam tantum debitam filio jam nato, an secundum totum?

Respondeo, esse probabilius, quod sit invalida quoad totum, & consequenter, quod Ascendentes post mortem Donatoris debeant omnia bona donata restituere ante omnem sententiam filio huic nato. Ratio est, quia secundum ordinem naturalem facultates Patris descendens debentur, & solum in defectu Descendentium debentur Ascendentibus. *1*

Objicis. Diximus modo, donationem factam Ecclesiæ, si postea nascatur Donatori filius, non revocari, nisi quoad nati filii legitimam, ergo pari ratione donatio facta Ascendentibus; si postea Donatori filius nascatur, non revocari debet, nisi quoad dicti filii legitimam.

Respondeo, Negando consequentiam, nam præsto est disparitas, si quidem illa est donatio facta in bonum animæ, quæ, salva legitima, sustineri censenda est à Donatore: At hæc facta Ascendentibus nulla ratione censetur à Donatore sustineri, cum (sicuti modò diximus) Ordo naturalis requirat, ut facultates Patris habeant filii, seu Descendentes, quando hi adsunt, non verò Ascendentes. *Lege Molin. d. 282. V. Dubium ulterius est.*

Donatio inofficiosa facta uni ex filiis.

Quarta dubitatio. Si Pater det uni ex filiis excessivè, cum præjudicio legitimæ aliorum filiorum, ea donatio estne inofficiosa?

Respondeo, esse inofficiosam, & revocandam, immò invalidam, atque afferre eandem obligationem restitutionis dictam numero quinto secundum illum excessum tamen, qui præjudicat dictæ legitimæ. Id satis patet ex dictis, quia sua portio legitima semper æquè filiis debetur post mortem Patris.

§§§ 3

Adde,

a Cutelli
T. 2. de Do-
nat. spec. 2
& spec. 3.

Adde, id locum etiam habere in eo ca-
su, a quo Pater causa dotis donationem
omnium bonorum, vel excessivam dede-
rit uni ex filiis: erit enim etiam hæc do-
natio inofficiosa, si non remanet legiti-
ma pro aliis filiis, cum nulla causa possit
dari, quæ legitimæ favorem superet.

Illud permaximè hic est advertendum,
in quo maximè labi proclive est ei, qui
perfunctoriè quæstiones evolvit. Si enim
extraneus habuit à Titio v. gr. donatio-
nem excessivam, quam ipse extraneus
bona fide accepit, bona fide consump-
sit, nec in ullo factus est locupletior, ad
nihil in conscientia obligabitur, sive Ti-
tio deinde nascatur filius, sive, si Titius,
tunc, quando donavit, filios fortè habue-
rit; ac nihil, inquam, obligabitur, ne ad
legitimam quidem dictorum filiorum.
Ratio est, quia sub prædictis circum-
stantiis ex nulla radice restitutionis ur-
getur ejusmodi extraneus, ut ex regu-
lis universalibus de Restitutione con-
stat.

At verò Filius, qui recepit à Patre vi-
vente bona, quæ, juxta alibi dicta, præ-
sumuntur pertinere ad legitimam suam,
recepit, inquam, cum præjudicio alio-
rum filiorum, debet etiam in consci-
entia computare id, quod accepit in
suam legitimam, quamvis bona fide ac-
ceperit, bonaque fide consumperit, nec
in ullo factus sit ditior. Ratio est, quia,
quando Pater illi donavit, jam extinxit
obligationem donandi ipsi legitimam,
& jam ipse filius suam eandem legiti-
mam habuit. Ergo, quando illam con-
sumpsit, suam legitimam consump-
sit. Ergo eandem, mortuo Patre exigere
non potest, duplicatam enim haberet,
quod esset in fratrum suorum præjudici-
um.

Aliud esset, si filius bona fide occultè
quid acciperet à Patre, & bona item fide
consumeret, nec inde fieret in aliquo di-
tior; tunc enim illud non obligaretur
conferre in suam legitimam (quod certè
obligatur, si mala fide) quia, dum Pater
nihil ipsi dedit, non extinxit Jus legiti-
mæ ipsi filio debitæ, quare poterit, mor-
tuo Patre, illam exigere. Neque dicas,

hunc filium debere Patri id, quod clam
ab ipso accepit, consumpsitque unde de-
bere ipsum compensare hoc debitum
cum sua legitima post mortem Patris.
Ne id dicas, inquam, nam filius propter
bonam fidem jam dictam, & quia res ac-
cepta non extat, & in nihilo ipse factus
est ditior, nullum debitum habet, quod
debeat compensare Patri.

CAPUT VII.

Quæstiones nonnullæ de Ma-
teria Donationis.
Remissivè?

1. **A**N Donatio possit acceptari ab
absente? Dixi supra. c
2. An post mortem Dona-
toris? Ibidem. d
3. An Donatio inter vivos facta Cap-
pucinis, Minoribus, & Societati JESU
valeat, & quatenus? vide apud Sanchez,
& aliosque.
4. An Maritus confitens, se recepisse
hanc, vel illam quantitatem ab uxore
pro Dote, censetur illam donare. Vide
apud Rodriq. & aliosque.
5. An Donatarius, vel Legatarius ob-
ligetur implere Donatoris, vel Testato-
ris, sive Vota, sive Debita ex Justitia.
Vide apud Dianam. g
6. Donatio liberalis, ut etiam Testa-
mentum facta metu, nimia reverentia,
vel importunitate per aliquos irrita sunt,
per aliquos irritanda, sicuti irritandi ve-
niunt contractus onerosi. Utramque sen-
tentiam judicant aliqui h probabilem.
Verum ego de hac re dixi in libro Decal.
ubi adverti, quid intelligendum sit no-
mine nimia reverentia, & importunita-
tis. Vide etiam, quæ summam dixi su-
prà, h cum de Promissione.
7. Donatio nunc facta Ecclesiæ con-
stituendæ, seu Collegio olim fundando,
valet, revocarique non potest. Quamvis
enim nullus nunc adesset, qui acceptare
legitimè posset (nam posset fortasse præ-
latus) tamen ex voluntate Donantis cen-
setur mis. c. 4. d.

b Delugo
d. 24. de
Inst. n. 218
& 219.

setur facta nunc pro tunc, quando aderit
 Rector Ecclesiæ jam fundatæ, seu con-
 structæ, qui acceptare poterit. Ita colligo
 ex a Abbate. Duco autem argumentum
 ex Donantis voluntate, nam aliæ ratio-
 nes, quas pro hac validitate, adducit Dia-
 na, b non videntur mihi admodum ef-
 caces. Lege ipsum.
 8. Quid fiat in conscientia, si rem
 donatam famulus non afferat Donatario,
 & interim Donatore vivis discedat?
 Dixi in libro e Decal.
 9. An peccet, & ad obligationem
 Restitutionis teneantur, qui recipiunt
 ea, quæ alter cum peccato, seu illicitè do-
 nat? Dixi in libro d Decal. & universali-
 ter habet Delugo, e aliique.
 10. An peccet, & obligationem Re-
 stitutionis contrahat, qui impedit dona-
 tionem, sive licitè, sive illicitè alteri fa-
 ciendam? Dixi in f iisdem libris Decal.
 11. De donatione, quam alteri facit
 Filius familias ex bonis Patris, dixi in iis-
 dem g libris.

De donatione Religiosorum Ibi-
 dem, h
 De donatione Servorum. Ibidem. i
 De donatione, quam Pater, vel Mater
 Filio. Ibidem. k
 De donatione Uxoris de bonis Mari-
 ti. Ibidem. l
 De donatione inter Uxorem, & Mari-
 tum, deque Sponsalitia largitate, dixi in
 Tractatu m de Matrimonio.
 An Usurarius, An Judæus, An Cæcus
 possint donare, causa mortis, Vide apud
 Dianam, apud quem alia non pau-
 ca minutiora. Et dum ego
 tantisper quiesco, tu
 Vale.

h L. 8. in
 Dec. tr. 2.
 c. 4.
 i Ibid. tr. 2.
 c. 2. §. 1.
 k L. 5. in
 Dec. c. 4.
 §. 2.
 l L. 8. in
 Dec. tr. 1.
 c. 2. §. 3.
 m Suprà
 lib. 8. de
 matr. tr. 7.
 de oblig.
 cap. 2.

* *

FINIS LIBRI NONI,
 E T
 TRACTATUS DE DONATIONE.

slt honor Deo, B. Virgini, san Ctoq Ve ALoy-
 slo gonzagæ patrono Meo:

AMICE